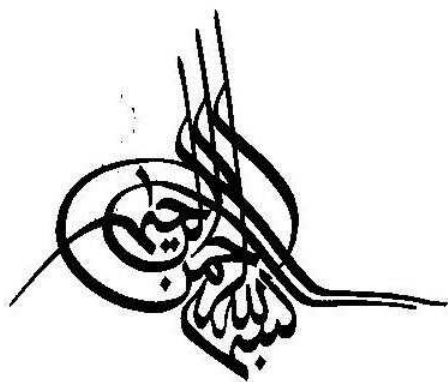

قوانین حقوقی و اجرایی در آلودگی هوای شهرهای صنعتی ایران

مؤلف:

حمید رضا شیراوند

سرشناسه	شیراوند، حمیدرضا، ۱۳۵۰ -
عنوان و نام پدیدآور	قوانین حقوقی و اجرایی در آلودگی هوای شهرهای صنعتی ایران/ مولف حمیدرضا شیراوند.
مشخصات نشر	تهران: انتشارات ماهواره، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	۱۲۸ ص.
شابک	978-600-8589-37-2
وضعیت فهرست نویسی	فیا
موضوع	هوا -- آلودگی -- قوانین و مقررات
موضوع	Air -- Pollution -- Law and legislation
موضوع	هوا -- آلودگی -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	Air -- Pollution -- Law and legislation -- Iran
موضوع	محیط زیست
موضوع	Environmental law
رده بندی کنگره	K ۳۵۹۳/۹ ق ۱۳۹۵
رده بندی دیویی	۳۴۴/۷۶۵۲
شماره کتابشناسی ملی	۴۴۱۸۵۶۱

نام کتاب: قوانین حقوقی و اجرایی در آلودگی هوای شهرهای صنعتی ایران

مولف: حمید رضا شیراوند

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۵

تیراژ: ۵۰۰ جلد

ویراستار: زهرا مرادپور

ناشر: ماهواره

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۵۸۹-۳۷-۲

قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

دفتر مرکزی انتشارات:

تهران، م فاطمی، خ چهلستون، پ ۵۰، ۴، تلفن: ۰۲۱۸۸۳۹۲۲۶۷، ۰۹۱۹۰۶۳۱۴۱۸

مسئولیت صحت مطالب با مولف می باشد.

حق چاپ برای مولف محفوظ بوده و مسئولیت حقوقی مادی و معنوی چاپ کتاب بر عهده مولف است.

مقدمه:

امروزه برخورداری از یک محیط زیست سالم و عاری از آلودگی برای شهروندان جزئی از حقوق بشر محسوب می‌شود و در اسناد بین‌المللی و داخلی مورد تأکید قرار گرفته است. مطابق اصل نخست اعلامیه "استکهلم" انسان از حقوقی بنیادین برای داشتن آزادی و برابری و شرایط مناسب زندگی در محیط زیستی که به او اجازه زندگی با حیثیت و سعادتمندانه را بدهد برخوردار است" لذا بر این اساس حق برخورداری از هوای سالم و پاک و عاری از آلودگی برای شهروندان و تضمین آن در راستای "حق بر محیط زیست سالم" جز حقوق اولیه هر شهروند است.

حق هوای پاک، از زیر مجموعه‌های حق بر محیط زیست سالم به شمار می‌رود و در برخی قوانین بر "حق تنفس بر هوای پاک" صحنه گذاشته شده است. بر اساس این حق هر شهروندی حق دارد در هوایی پاک و سالم تنفس کند و دولت‌ها مکلف به اتخاذ تدابیری برای تضمین آن هستند. این در حالی است که هوای اراک در زمره آلوده‌ترین کلان شهرهای ایران قرار دارد. عواملی همچون رشد جمعیت و به پیرو آن افزایش تردد و همچنین افزایش روند صنعتی شدن و ساخت کارخانه‌های گوناگون باعث شده‌است این شهر جزیره یکی از هشت کلان شهر آلوده کشور به حساب بیاید. ورود حجم زیادی از آلودگی‌ها به این شهر نشان می‌دهد که درصد بالایی از آلودگی در شهری با وسعت کم متمرکز شده‌است و این حجم از آلودگی هم برای انسان و هم برای محیط زیست بسیار خطرناک است. به منظور کاهش آلودگی هوای شهر، در تیر سال ۱۳۸۶ مصوبه‌ای با نام طرح جامع کاهش آلودگی هوای اراک را تصویب کرد، بنا بر اعلام سازمان حفاظت محیط زیست کشور طرح جامع کاهش آلودگی هوای اراک ۴۰ درصد پیشرفت داشته است. این در حالی است که فقط ۱۰ درصد از میزان اعتبارات تعهد شده طرح جامع کاهش آلودگی هوای اراک تخصیص یافته است. هر چند که برخی از منابع دولتی از روند اجرای این طرح در شهر اراک را مناسب جلوه می‌دهند اما نسیب برخی از سازمان‌ها در اجرای بندهای این طرح از جمله کمبود فضای سبز شهری، توجه نکردن به تولید برخی از صنایع آلوده کننده هوا نسبت به رفع منابع آلودگی و کمبود اعتبار مورد نیاز اجرای طرح، موجب کندی روند اجرای طرح شده‌است. در این میان سلامت شهروندان اراکی در معرض خطر قرار گرفته است. آلودگی هوا به عنوان یکی از مهمترین عوامل اثر گذار بر محیط زیست شهری در سبب بروز ناهنجاری‌ها و مشکلات و خسارات بسیاری برای ساکنان شهرها شده است. به طوری که برآوردهای کارشناسان محیط زیست نشان می‌دهد بیشتر مرگ و میرها و بروز ناراحتی‌های تنفسی و قلبی عروقی در شهر اراک به واسطه آلودگی هوا اتفاق می‌افتد. اینجانب که در شهر اراک زندگی می‌نمایم، همواره به عنوان دانشجوی رشته حقوق عمومی این مسئله ذهن مرا به خود مشغول داشته که به واقع حقوق و ابزارهای متکی به آن چه نقشی می‌توانند در فرآیند مقابله با آلودگی محیط زیست به طور اعم و آلودگی هوا بطور اخص در شهر اراک داشته باشند؟ چرا با وجود قوانین، مقررات و ضمانت‌ها و استانداردهای گوناگون در این زمینه نه تنها این مشکل حل

نشده است بلکه روزبه روز بر میزان آن افزوده میشود؟ لذا نگاه از دریچه حقوقی به پدیده آلودگی هوا بویژه مطالعه و ارزیابی ضمانتهای حقوقی مقابله با آن رابه عنوان موضوع کتاب حاضر انتخاب نمودم. در این کتاب سعی می شود در ابتدا به بررسی اجمالی آلودگی هوای شهر اراک به عنوان یکی از شهرهای صنعتی و آشنایی با ضمانتهای حقوقی و نظامات قانونی مقابله با آن در حقوق ولزومات مقابله با آن پرداخته و سپس به بررسی و ارزیابی تحلیلی اقسام ضمانتهای حقوقی مقابله با آلودگی هوا در حقوق محیط زیست پرداخته شود. این ضمانتها که مبتنی بر حقوق اداری و انتظامی ضمانتهای مبتنی بر حقوق کیفری و ضمانتهای حقوقی در قوانین و مقررات و رویه درهمه کشورها به منظور مبارزه با آلودگی هوا قانون ها و مقررات خاصی تهیه گردیده است.

سازمان حفاظت از محیط زیست نیز در ایران برای تحقق چنین اهدافی، اصل پنجاهم قانون اساسی را مد نظر قرار داد. اصل ۵۰ قانون اساسی ((در جمهوری اسلامی ایران حفاظت از محیط زیست که نسل امروز و نسل های آ باید در آن حیات اجتماعی روبه رشدی داشته باشند، وظیفه ای عمومی تلقی می گردد. از این رو فعالیت های اقتصادی و غیر آن که با آلودگی محیط زیست یا تخریب غیر قابل جبران آن ملازمه پیدا کند ممنوع است)).

بنابراین وارد نمودن مکانیزم های پیشگیری از آلودگی محیط زیست مانند توسعه و ترویج آموزش و اطلاع رسانی، توقف آلاینده ها و اسناد بین المللی ضروری به نظر می رسد. نظام مسئولیت در خسارات محیط زیست اقتضائاتی از قبیل اصل برائت آلوده ساز گسترش تعهد به ایمنی را می طلبد. شناخت ابزارهایی که راه رسیدن به این اهداف را میسر می سازد لازم است. از جمله این ابزارهای حقوقی که می تواند نقش مهمی ایفا نمایند قوانین و مقررات زیست محیطی می باشند. مسلم است که لازمه مدیریت کارآمد زیست محیطی، وجود قوانین و مقرراتی است که بتواند با سیستم های اقتصادی و اجتماعی جامعه منطبق باشد و بسترهای لازم را فراهم آورد و برپا نگه دارد. ثانیاً منطبق بر واقعیت ها باشد و بتواند در جامعه به کار گرفته شود یعنی به منظور تحقق بخشی به برنامه محیط زیست سالم و پایدار، ابزار های حقوقی لازم را فراهم نمایند. و همچنین ضمانتهای حقوقی و نظامات قانونی مقابله با آن در حقوق و ضمانتهای حقوقی مقابله با آلودگی هوا در حقوق محیط زیست پرداخته شود.

فهرست کتاب

عنوان

صفحه

۱	فصل اول: مفاهیم، ضرورت ها و تحولات رژیم های حقوقی مقابله با آلودگی هوا
۱	مبحث اول: مفاهیم
۱	گفتار اول: آلودگی هوا و حقوق
۲	الف) حقوق آلودگی هوا
۲	ب) سطوح و حوزه های سموم آلودگی هوا
۲	ج) شکل گیری و توسعه حق آلودگی هوا
۳	گفتار دوم: آلودگی هوا
۳	الف) آلودگی
۵	ب) هوا
۶	ج) تعاریف فنی آلودگی هوا
۶	د) تعاریف حقوقی، قانونی و اهمیت آن
۱۰	گفتار سوم: تعریف آلودگی هوا در حقوق ایران
۱۰	الف) پیشینه
۱۰	ب) تعریف آیین نامه جلوگیری از آلودگی هوا
۱۰	ج) تعریف قانون نحوه جلوگیری از آلودگی هوا
۱۲	گفتار چهارم: تعریف آلودگی هوا در حقوق فرانسه
۱۲	الف) پیشینه تعریف
۱۳	ب) تعریف ماده - کمف
۱۳	ج) ویژگی های تعریف
۱۴	مبحث دوم: لزوم مقابله با آلودگی هوا و ضرورت آن
۱۴	گفتار اول: طرح بحث
۱۵	گفتار دوم: نقش دانشمندان و افکار عمومی
۱۵	گفتار سوم: خطرات و آثار آلودگی هوا

- ۱۵ الف) توجه و درک آثار آلودگی هوا
- ۱۶ ب) خطرات و آثار آلودگی هوا بر محیط زیست و انسان
- ۱۸ گفتار چهارم: دلایل اساسی مقابله با آلودگی هوا
- ۱۹ الف) حفظ محیط زیست در برابر آلودگی
- ۱۹ ب) حفظ بهداشت و سلامتی
- ۲۰ گفتار پنجم: رویکرد حقوق بشر و کرامت انسانی
- ۲۹ گفتار ششم: توسعه حق بهره‌مندی افراد از محیط زیست تمیز و سالم در حقوق داخلی کشورها

- ۳۱ فصل دوم: آلودگی هوا در اسناد بین الملل و پیشینه و تحولات حقوقی آن
- ۳۱ مبحث اول: آلودگی هوا در نهادهای جهانی
- ۳۱ گفتار اول: تعریف آلودگی هوا در اسناد بین المللی
- ۳۱ الف) اهمیت
- ۳۱ ب) تعریف کنوانسیون ژنو
- ۳۲ ج) مقاوله‌نامه سازمان بین‌المللی کار
- ۳۲ گفتار دوم: مفهوم و اقسام رژیم حقوقی مقابله با آلودگی‌های
- ۳۳ الف) رژیم مبتنی بر حقوق اداری
- ۳۴ ب) رژیم مبتنی بر حقوق مدنی
- ۳۵ ج) رژیم مبتنی بر حقوق کیفری
- ۳۵ د) رژیم‌ها و ابزارهای غیر حقوقی
- ۳۶ مبحث دوم: حقوق فرانسه
- ۳۶ گفتار اول: طرح بحث (زمینه‌های تاریخی)
- ۳۸ گفتار دوم: مقررات کلی
- ۳۸ الف) قانون نوزدهم دسامبر ۱۹۱۷
- ۳۹ ب) قانون ۲۰ آوریل ۱۹۳۲
- ۴۰ ج) قانون دوم اوت ۱۹۶۱ مربوط به مقابله با آلودگی هوا و سایر بوها
- ۴۱ د) ضمانت‌ها و کنترل‌های اداری این قانون
- ۴۲ ه) قانون ۳۰ دسامبر ۱۹۹۶ مربوط به هوا و استفاده منطقی از انرژی
- ۴۳ گفتار سوم: آلودگی هوا و مدیریت مصرف انرژی

- ۴۳ الف) اهداف قانون
- ۴۳ ب) حق بر اطلاع از کیفیت هوا
- ۴۴ ج) کنترل ها و ضمانت های این قانون
- ۴۵ گفتار چهارم: تعهدات ناشی از کنوانسیون های بین المللی که فرانسه به عضویت آنها درآمده است
- ۴۵ الف) کنوانسیون ۱۳ نوامبر ۱۹۷۹ ژنو مربوط به آلودگی هوا مرز گذر از راه دور
- ۴۶ ب) کنوانسیون ۲۲ مارس ۱۹۸۵ وین مربوط به حفاظت از لایه ازن
- ۴۶ ج) کنوانسیون (۹ می ۱۹۹۲) سازمان ملل متحد مربوط به تغییرات آب و هوایی
- ۴۶ گفتار پنجم: قوانین و نظامات ناشی از حقوق اتحادیه اروپا
- ۴۶ الف) فرانسه مستعمل العمل های اتحادیه اروپا
- ۴۷ ب) قوانین یا تصمیمات کلی
- ۴۹ گفتار ششم: مقررات خاص در زمینه مقابله با آلودگی هوا
- ۵۰ الف) حفاظت از مناطق حساس
- ۵۱ فصل سوم: بررسی تحولات ضمانت های حقوقی مقابله با آلودگی هوا در حقوق ایران، فصل بین الملل
- ۵۱ مبحث اول: آلودگی در ایران
- ۵۱ گفتار اول: آلودگی هوا در نظام حقوقی ایران
- ۵۸ الف) مقررات اصلی
- ۵۸ ۱- قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست (اصلاحیه ۱۳۷۸/۲۴)
- ۵۹ ۲- قانون نحوه جلوگیری از آلودگی هوا» (۱۳۷۴/۲/۳)
- ۶۰ ۳- آیین نامه اجرایی قانون نحوه جلوگیری از آلودگی هوا مصوب ۱۳۷۹/۵/۱۸ هیأت وزیران
- ۶۲ ۴- آیین نامه اجرایی بند «ج» ماده (۱۰۴) قانون برنامه سوم توسعه» مصوب ۱۳۷۹/۱۲/۲۷ هیأت وزیران
- ۶۳ ۵- مصوبه هیأت وزیران راجع به استانداردهای حد مجاز خروجی از کارخانجات مصوب ۱۳۷۸/۸/۳۰
- ۶۴ ۶- قانون برنامه چهارم توسعه جمهوری اسلامی ایران» مصوب (۱۳۸۳/۷/۲۵)
- ۶۵ ۷- مصوبه هیأت وزیران راجع به استاندارد گازهای خروجی از اگزوز خودروهای سواری و وانت» مورخ ۱۳۷۸/۲/۲۹

۶۶	۸- مصوبه هیأت وزیران راجع به ممنوعیت تولید و ورود اتوبوس‌های دیزلی فاقد استاندارد مورخ ۱۳۷۸/۷/۱۲
۶۷	۹- مصوبه شماره ۱۶۲ مورخ ۱۳۷۷/۵/۲۷ شورای عالی حفاظت محیط زیست
۶۸	(ب) مقررات فرعی
۶۸	گفتار دوم: کاستی های نظام حقوقی ایران در حفاظت از هوا
۶۹	(الف) کاستی ها و راهکارها
۷۰	(ب) ضعف در تطبیق با اصول حاکم بر حفاظت از هوا
۷۱	(ج) عدم اتخاذ بیکرد فرابخشی
۷۴	(د) ضمانت اجرایی ضعیف
۷۶	(ه) نیاز به وضع مقررات - کنترل
۷۹	(ی) اجرای تعهدات بین المللی
۸۰	گفتار سوم: آلودگی هوا در شهر اراک
۸۲	(الف) ایستگاههای سنجش آلاینده های هوا در شهر اراک
۸۷	(ب) گزارشی از وضعیت بیماریهای تنفسی به آلودگی هوا در استان
۸۸	(ج) میزان پیشرفت طرح جامع کاهش آلودگی
۸۸	(د) راهکارهای اساسی
۹۳	فصل چهارم: ضمانت های کیفری
۹۳	مبحث اول: جرم آلودگی هوا
۹۳	گفتار اول: تعریف جرم آلودگی هوا
۹۴	گفتار دوم: ضرورت جرم انگاری آلودگی هوا
۹۸	مبحث دوم: کیفر شناسی جرم آلودگی هوا در حقوق ایران و فرانسه
۹۸	گفتار اول: در حقوق ایران
۹۸	(الف) جزای نقدی
۱۰۰	(ب) حبس
۱۰۱	(ج) جلوگیری از تردد وسیله ی نقلیه آلوده کننده
۱۰۱	(د) تعطیل واحد آلاینده
۱۰۳	گفتار دوم: در حقوق فرانسه
۱۰۳	(الف) ویژگی کیفرها در زمینه آلودگی هوا

۱۰۵	ب) جزای نقدی
۱۰۶	ج) حبس
۱۰۷	د) اعلان عمومی
۱۰۸	ر) سایر ضمانت های کیفری
۱۱۱	نتیجه گیری
۱۱۳	منابع

www.ketab.ir